

Žalm 118

Výklad a interpretace biblického textu

Jáchym Šenkyřík

Vedoucí práce: prof. ThDr. Martin Prudký

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Evangelická teologie

Práce o celkem 93 stranách (vč. obsáhlé bibliografie) se zabývá jedním z výrazných starozákonních textů, jímž žalm 118 bezpochyby je. Autor na začátku nahlašuje, že jeho výklad bude probíhat z různých perspektiv, aby interpretace byla co nejucelenější. Prvním krokem po vstupních poznámkách (s. 14–18) je překlad po větách (s. 18–20) následovaný rozborem textových variant (rozsah žalmu v různých rkpp., členění MT ve srovnání s LXX a variantní septuagintní čtení vč. různých časových modů, žalm v MT znění a možnosti nabízené S, 4QŽ^a, tg apod.). V části *Překladové poznámky* (s. 29–37) Šenkyřík zdůvodňuje svůj překlad a srovnává jej s překlady jinými. Klíčová je analýza slovesných tvarů včetně hapaxů legomenon, u kterých je překlad víceznačný (tak např. sloveso *m – w – l* ve vv. 10–12). Následuje graficky pečlivě vypracovaný, barevně odlišený a dobře přehledný *Stylisticko-poetický rozbor* (s. 39–41), jenž zachycuje strukturu žalmu po položkách identifikovaných jako *hymnické rozvedení* (vv. 1–4), dvojí argumentace žalmisty v jeho *existenciálním vztahu* (vv. 5–12 + vv. 13–18), chvalozpěv *Hospodinu v kultickém prostředí* (vv. 19–28) a *závěrečné hymnické zakončení* (tj. הודו ליהוה כי־שׁוֹב כִּי לַעֲלֹם הַכֹּדֵד), které společně s v. 1 rámuje text jako takový.

Část věnující se žánru pojednávaného žalmu (s. 47–52) podle autora napomůže porozumět *Sitz im Leben* textu, a tím umožní i jeho datování. Šenkyřík si všímá soudobé diskuze nad žánrem a sám spatřuje místo v životě 'textu' v prostředí chrámových zpěváků, lévijských (srov. s. 52). Co do datování se přiklání, jakkoli zmiňuje širší časové spektrum, jež vyvstává v rámci bádání (až po pozdní helénistickou dobu a Hasmonejce), k představě, že žalm mohl vzniknout někdy mezi 5–3. století př. Kr. Rezervovanost vůči přesnějšímu datování, které je třeba podle mého dát za pravdu, autor vyjadřuje slovy, že se „při dataci... musíme spokojit s tím, že jej [tj. žalm] umístíme do doby druhého Chrámu, přičemž pouze

letmé poukazy, nikoli však nevyvratitelné, by mohly nabádat, že se jedná o celkem pozdní dobu druhého Chrámu“ (s. 51).

Další dvě části, tj. *Motívy* (s. 53–60) a *Poetické obrazy* (s. 61–68) obracejí pozornost ke klíčovým motivům žalmu (autor je odlišuje v hebrejském textu i jeho překladu pro větší přehlednost barevně) a k užitým obrazům, které mají, jak je dokládáno, velký intertextuální rozsah (např. obraz nepřátel jako roje včel, úhelný kámen jako symbol soudržnosti, stany spravedlivých nebo brány spravedlnosti, u nichž se Šenkyřík znovu vrací k tematice žánru; tj. jaká je *funkce* žalmu; k té viz i níže).

Zásadní, jakkoli stručná, je kapitola nazvaná *Hudebně-rytmický rozbor* (s. 69–72). Hudební struktura podle Šenkyříka „napomůže poodhalit, jakým způsobem a jakou formou byl žalm zpíván v dobách druhého Chrámu, především však jak byl zkomponován“ (s. 69). Otázky po způsobu přednesu i významu jsou podle autora dalším dílem „do exegetické mozaiky“ (tamt.), do hledání původní funkce žalmu v jeho místě v dějinách. Tyto otázky, jak je zdůrazněno, musí dát do závorky pokusy rekonstruovat výše zmíněné na základě masoretských značek, které „nejsou... nositeli melodie“ (tamt.), stejně jako nelze spoléhat na další tradice (vě. ústní) diasporního judaismu, protože „synagoga je sice pokračovatelem židovského náboženství po zničení Chrámu, není však pokračovatelem Chrámového kultu“ (tamt.). Podle Šenkyříka je proto nezbytné dedukovat hudební složku žalmu 118 přímo ze samotné formy jeho textu (srov. tamt.). Analýza formy – zde se autor dovolává nedávné studie N. Amzallaga (2014) – dokládá, že je žalm méně plynulý jednak z důvodu přednesu, při němž se plynulý text mísí s ustálenými paradigmatickými proklamacemi, jednak z důvodu zpěvu textu více sbory (první sbor + sbor, která odpovídá). Amzallag sám navrhuje rozlišovat mezi *deklamatorní poezií*, která je plynulá, a *žalmovou poezií*, jež nese výše uvedená znaky a je proto ze své podstaty komplexnější nejen co do struktury, ale především co do postžení významu. Ten je, jak Amzallag ve své hypotéze navrhuje, jiný pro sbor přednášející teze, jiný pro sbor, jenž odpovídá, a zase jiný pro původní posluchače (zhruba řečeno, jde o naslouchání 'sledu dialogickým metafor', které nelze shrnout do jednoho jediného významového činitele).¹ Kategorií samotnou je čtenář žalmu, který stojí vně tří uvedených skupin.

Další kapitoly práce jsou *Kontext žalmu v žaltáři a Hebrejské Bibli* (s. 73–76) a *Dějiny působení* (s. 77–82). Druhá z těchto kapitol mapuje recepci žalmu od pseudoepigrafní literatury (Závět' Šalomounova) přes novozákonní texty, rabínské texty až po letmé zmínky středověkých křesťanských a židovských autorit a reformátorů. V *Závěru* (s. 83–83) Šenkyřík shrnuje předchozí průběh práce se zvláštním opětovným zřetelem na žánrovou a hudební

¹ Srov. Amzallag, N., *Musical Mode of Writing*, OTE 27/1 (2014) 17-40, zde s. 35-36: „[T]he understanding of the emergent meaning is not the same for the audience, for the singers belonging to the opening choir and for those belonging to the responsive one. This singular nature of the composite text suggests that the understanding of the emergent dimension of meaning in a composite text requires considerably more attention than the analysis of a text composed in the declamatory mode.“

analýzu textu. Žalm 118 podle něho není nutně jednoznačný, jasný co do jazykové struktury. Právě naopak, tato předpokládaná 'logická' struktura je narušena jinou logikou, a sice logikou komplexního hymnického textu prozpěvovaného pravděpodobně lévijskými sbory. Dynamika žalmu je podle Šenkyříka pochopitelná právě skrze původní *Sitz im Leben*, v němž některé nesourodosti dávají smysl, popř. jsou hudební strukturou textu osvětlovány. Vyjádřeno s autorem, je to např. tak, že vv. 13 a 18 „jsou formulovány značně paradoxně“ (s. 85), takže na „čtenáře dopadá až jistý schizofrenní duch těchto veršů“ (tamt.). Paradoxnost těchto veršů nestačí vysvětlit pomocí jejich spřízněnosti s teologií babylónského exilu jako Božího trestu. Do interpretace je třeba vtáhnout hymnické ztvárnění, v němž je text zpíván v „dvojhlasé antifoně“ (tamt.). Zde se ukazuje, že „obě fráze, jak ve v. 13, tak ve v. 18, zpívaly recipročně dva různé hlasy, jež se navzájem doplňují a komplementárně vykreslují určitý obraz Hospodina“ (tamt.). To, že text má své intertextuální souvislosti a že je v pozdějších dějinách teologicky interpretován do nových souvislostí (zvl. eschatologizace v křesťanství a reaktualizace v judaismu na způsob nového vyvedení z Egypta), autor shrnuje do téměř závěrečných vět.

Předložená práce je jasně strukturována a jazykově vyčištěná. Autor pracuje jak s nezbytnými starověkými texty a edicemi, tak i se současnou odbornou literaturou, a to s potřebným nadhledem. Vlastní teze jsou dostatečně zdůvodněny. Ocenit je třeba i snahu o hledání původního místa žalmu v životě Izraele, jakkoli se jedná vždy jistou mírou o hypotetický počín s řadou plně nezajistitelných proměnných.

Práci navrhuji hodnotit stupněm A.

V Třeběchovicích p/O 28. srpna 2016

Filip Čapek, Th.D., ETF UK